

PATER BENVENUT IN PREŠEREN

MARJA BORŠNIK

V ljubljanski frančiškanski knjižnici hranijo tri doslej malo znane rokopise¹. Najstarejši ima naslov „Vezherne mifli Phileta. original“ ter obsega po večini še v bokoričici pisane slovenske pesmi od leta 1842. do 1848., ki so zvečine datirane in skoro docela kronološko urejene. (Rokopis I; mala 8°; str. 158; signatura 12616, 4 d 90.) Drugi rokopis, „Pesmice Fileta mniščika v noči skovane v mnišnici v Ljublani“, je obširnejši, pisan dosledno v gajici in je novejšega datuma; obsega pesmi do leta 1855., na koncu je daljša verzificirana avtobiografija „To sim jest“. (Rkp. II; velika 8°; str. 454; sg. 11974, 1 d 45.) Tudi v tej zbirki so same slovenske pesmi, ki so zvečine datirane, toda niso docela kronološko urejene, ker je avtor nekatere pesmi zapisoval sproti, druge pa naknadno prepisal iz starejšega originala. Ker so med poslednjimi poleg mnogih pesmi, ki so iz rkp. I, tudi najstarejše doslej znane pesmi, ki jih v rkp. I ni, in ker so nekatere pesmi v rkp. II datirane, ki v rkp. I nimajo datuma, sklepam, da je rkp. I kakor tudi rkp. II, vsaj v kolikor obsega starejše, nesodobne pesmi, prepis iz originala, ki ni ohranjen. Tretji rokopis vsebuje latinske biografije in tekste ter nekaj nemških in slovenskih pesmi, vse iz poznejše dobe do leta 1880. (Rkp. III; mala 8°; str. 204; sg. 5943, 12 g 39.)

Avtor vseh treh zbirk je Gašper Crobath (6. januarja 1805. do 20. junija 1880.), v frančiškanskem redu nazvan Benvenut, v drugi polovici 19. stoletja zelo popularna oseba v Ljubljani. Časopisje je večkrat, predvsem ob njegovi smrti naglašalo njegovo požrtvovalnost, s katero je vršil svoj stanovski poklic, poznamo pa ga tudi iz slovenske literarne zgodovine, kolikor se je doslej, le mimogrede in v medlih obrisih, omenjal v zvezi s Prešernom.

I

Benvenutovim pesmim se pozna, da je njih avtor doma iz Stražišča pri Kranju, v bližini zloglasnih Bitenj, o katerih pravi H. G. Hoff v knjigi „Historisch-statistisch-topographisches Gemälde vom Herzogthume Krain“ iz leta 1808. sledeče: „V tej vasi govore narečje, ki je taka mešanica slovanščine, italijanščine in nemščine, kakršna se ne sliši nikjer drugje v vsej deželi. Zatrjujejo tudi, da se dva kmeta, od katerih eden

¹ Nanje me je opozoril Peter Romavh, ki mi je dal v tej zvezi še nekaj drugega gradiva.

stanuje na začetku, drugi pa na koncu vasi, če se sestaneta, ne moreta med seboj dobro razumeti, kajti kar pove prvi po nemško, pravi drugi po kranjsko in obratno“ (I, 167).

Normalko je Benvenut sicer dovršil v Kranju, gimnazijo pa v Ljubljani (1817—1823), kjer bi bil utegnil imeti priliko, da si izboljša svoj jezik, toda že 10. septembra 1823. je stopil v frančiškanski red na Trsatu, kjer je prvič prišel v ožje stike s Hrvati, med katerimi je svoj jezik nehote popačil še s hrvaškimi elementi. Poleg hrvaščine se je tukaj učil tudi italijanščine, skrivaj pa je v celici prebiral Virgila in Ovida. Vsaj v tem času je pričel že tudi sam delati pesmi, ki jih je pa izgubil.

Če je pesnikoval tudi naslednja leta v Gorici, kjer je študiral licej in teologijo (1824—1828) in kjer je bil leta 1828. tudi ordiniran, ter v Ljubljani, kjer je svoje teološke študije dovršil (1828—1830), ni znano. Njegova najstarejša doslej znana pesem „Na se“ je datirana 19. II. 1835 (II, 187), ko je bival v Novem mestu, kjer je služboval že od leta 1830. do 1836., spočetka kot katehet na normalki, nato kot pomožni, slednjič kot redni profesor na gimnaziji.

Iz naslednjih let, ki jih je prebil na Hrvaškem (kot prefekt v Pazinu, nato na Sušaku in v Karlovcu, dokler ni avgusta 1841. leta zbolel ter se šel zdraviti v svoj rojstni kraj), je ohranjena ena sama pesem, ki jo je spesnil leta 1840. v Karlovcu. (II, 188.)

Dne 30. septembra 1841. se je za stalno preselil v Ljubljano ter dobil s tem priliko, da se je mogel vedno česče oglašati s pesmimi. (Za biografijo prim.: avtobiografske podatke, predvsem rkp. II, 419; matrike v Šmartnem in Kranju; ljubljanske gimnazijske programe; cerkvene in uradne šematizme; N 1849, 224, 229; 1850, 16, 21; LZg 1850, 17, 21; 1880, 140; ZD 1877, 123; 1878, 315—31; 1880, 203; Slovenec 1880, 67; SN 1880, 140, 144. Njegov portret, delo Matevža Langusa, je v ljubljanskem frančiškanskem samostanu.

Toda tudi v štiridesetih letih, ko je imel Benvenut več prilike za občevanje z literarno izobraženimi Slovenci, ne kažejo njegove pesmi niti po vsebini niti po obliki nikakega napredka. Pesmi so brez vsake vrednosti; po svoji pseudklasicistično-anakreontični usmerjenosti kakor tudi po svojem pohlinovsko znesenem in skonstruiranem jeziku spadajo bolj v dobo pred „Pisanice“, pa še teh niti od daleč ne dosežejo. Presenetljiva je okoliščina, da so pretežno zaljubljene popevke, ki so izraz plehkega doživljanja in primitivne čutnosti. Vendar jih je nekaj, ki so zanimive zaradi odnosa do sodobnosti in sodobnikov. Tu pride predvsem v poštev vse, kar se nanaša na Prešerna.

II

Kdaj se je Benvenut seznanil s Prešernom, mi ni znano. Na gimnaziji, kjer je bil štiri leta za Prešernom, je bila razlika v letih pač še preučinkovita. Mogoče je občeval z njim v dobi, ko je zaključeval svoje teološke študije v Ljubljani; vendar tudi v tem primeru ni mogel dati Prešeren Benvenutu prvih pobud za pesnjenje, ker so Benvenutove pesmi vsaj že iz časov njegovega prvega bivanja na Trsatu. Bolj verjetno je, da je prejel Benvenut prve pobude od latinskih klasikov in od različnih pseudoanakreontikov in pa od Vodnika, ki ga pozneje tolikokrat z občudovanjem omenja ter slabo posnema po vsebini in obliki.

Prešerna omenja Benvenut v rokopisih šele leta 1846. Najbrže sta več občevala res šele od leta 1845. do Prešernove preselitve v Kranj.

Trdina pravi v svoji avtobiografiji (LZ 1905, 588), da je prejel Prešeren odvetniško mesto v Kranju s pomočjo Benvenuta, po čigar nasvetu je pričel zahajati v cerkev in na zunaj kazati pobožnost. Po navedbi Ane Jelovškove je prejel sicer Prešeren moralno izpričevalo od šentpeterskega župnika Svetličiča (Spomini, 93), ni pa izključeno, da se je ravnal tudi po Benvenutovem nasvetu. Benvenut ima namreč v tej dobi dokaj široke, če ne ohlapne nazore o življenju. Umljivo bi torej bilo, da Prešernovega življenja ne bi bil obsojal. Saj je dajal z lastnim vzgledom Prešernu gradiva za satire na duhovščino. O tem poroča sam v avtobiografiji sledeče (II, 436):

52.

Men France (a) nagajal
Pošlivši popevk:
Z Senanam (c) izgrajal
Bla nuna (b) umevk. —
Procesjo (d) nebeško
Dobil sim za god
Se čudil človeško,
Kak znana povsod.

53.

Sim sanje per viri
Pir tičev koval,
Odgovore štiri
Francet štet podal;
Skovane v noči
Štet braticam dal,
Kar bilo v moči,
Vek delal, mal spal.

Paralelno k tekstu je pripisal Benvenut ob strani sledeče opazke: (a) Prešerin; (c) 24. 5. 46.; (b) 17. 7. 46.; (d) 3. 1. 846. Polizeiuntersuchung wegen des Gedichtes; (e) Gegenstück von der nebeška procesja.

Prešeren je torej v svoji hudomušnosti po vrsti „nagajal“ Benvenutu s tremi pesmimi: z „Nebeško procesijo“, „Senanom“ in „Nuno“, ki jo je spesnil za „umevk“ (razumevanje) „Senana“. Benvenut je nato skoval Prešernu štiri odgovore.

III

„*Nebeška procesija*“ je edina izmed omenjenih Prešernovih pesmi, katere prepis ima Benvenut tudi v svoji zbirki (I, 70), in sicer v bohoričici. Od teksta v V. zvezku Čbelice, kjer je bila prvič objavljena, se razlikuje samo malenkostno.

Razumljivo je, da je Prešeren Benvenutu s to pesmijo „nagajal“, vendar bi bilo napačno, iz tega sklepati, da je nastala v neposredni zvezi z Benvenutom. Prof. Kidrič je v predavanjih 1928/1929 dokazal, da je pesem nastala šele leta 1845., in ne deset let poprej, kot se je sklepalo zaradi napačnega umevanja letnice, ki jo Prešeren v pesmi navaja. Ako pravi Benvenut sam, da se je čudil, kako je povsod znana, je to dokaz, da je Prešeren ni prinesel najprej njemu. Skoro gotovo je to ona satira, o kateri piše Jeran 13. januarja 1846. Vrazu, da kroži po mestu, pa je k sreči vsak ne razume (ZMS 1902, 188). Tehtni razlogi govorijo proti domnevi, da bi imel Jeran v mislih „Senana“: 1.) „Senan“ je nastal po Benvenutovi navedbi nekaj mesecev pozneje, 2.) ni bil tako znan po Ljubljani kot „Procesija“ in 3.) je v njem Prešeren direktno napadal menišstvo, zato ta napad ni tako nerazumljiv kot v „Procesiji“. (O tem je govoril tudi Kidrič v predavanjih.) Benvenut je „Procesijo“ z navdušenjem sprejel. To ni razvidno samo iz dejstva, da jo je prinesel v samostan, kjer so jo patri tako vneto prepisovali (LZ 1905, 588), da je nekaj prepisov iz poznejše dobe še dandanes ohranjenih v samostanu, marveč tudi iz njegovih lastnih pesmi, ki so nastale v tej zvezi.

Takoj za „Procesijo“ je uvrščena v zbirki pesem „Gorenfki Slavižhek“ (I, 75), kjer Benvenut Prešerna imenoma sicer ne navaja, a ga ima gotovo v mislih, ko vzpodbuja slavčka k petju.

Pravi Benvenutov odgovor na „Procesijo“ je 30 kitic obsegajoča, v istem ritmu zložena nedatirana pesem „Sanje per vir“ (I, 82), ki jo je spesnil vsekakor že pred 18. februarjem 1846., kar je razvidno iz kronološkega reda v zbirki.

Pesem, ki samo premleva, kar je že Prešeren povedal, zaradi dolgoveznosti in brezpomembnosti ne zasluži objave. Mnogo robatejša je od Prešernove in na koncu dokaj nerazumljiva.

Vpliv Prešernove „Procesije“ se kaže tudi v nekaterih drugih Benvenutovih pesmih, n. pr. v „Spominu na stoletje cerkve Rožniga potoka pri Ljublan 4. Mal. Serp. 1847“ (I, 132; II, 212), v kateri se odraža tudi vpliv „Zidanja cerkve na Šmarni Gori“.

Kako je Benvenut „Procesijo“ cenil še v petdesetih letih, kaže v neki pesmi iz leta 1853., kjer jo navaja poleg „Krsta“, „Senana“ in „Pušic“ za vzgled sodobnim pesnikačem.

Poznavalca teh podrobnosti ne more presenetiti, da je policija v preiskavi, katero je uvedla zaradi „Procesije“, prvotno smatrala za avtorja prav Benvenuta, ki je sumnjo seveda „odločno zavrnil“ (KO 1901, 23).

Naslednji dve pesmi, s katerima je Prešeren „nagajal“ Benvenutu, sta že v veliko ožji zvezi z našim patrom.

Za „*Svetega Senana*“ je Prešeren snov sicer zajel, mogoče res samo posredno preko Thomasa Moora, iz latinske legende (ZMS 1902, 155), vendar je motiv formalno in vsebinsko preoblikoval z mislijo na Benvenuta. Vsebinska razlika med Prešernovim in Moorovim „Senanom“ je predvsem ta, da pri Moorovem Senanu dekle kljub temu, da jo je zapodil, ostane, dočim Prešernov Senan zaman pričakuje njene vrnitve, nato pa v hrepenenju po njej uhaja nazaj v svet. Dvoumno satiro zaključuje Prešeren z verzi, ki so direktno naperjeni na menihe:

Od tod se minihi ženstva ne bojé,
Za dušo in truplo njih radi skrbé.

Da je ta pesem posvečena „duhovitemu patru Benvenutu“, je prvi zanesel v javnost „Slovenski Narod“ v dodatku k Benvenutovemu nekrologu (SN 1880, št. 144).

Za kulisami je bila ta stvar znana že poprej, kakor dokazuje Bleiweisovo pismo Cimpermanu z dne 8. februarja 1876., v katerem mu Bleiweis ogorčeno zavrača njegovo razpravo o „Senanu“, ki jo je želel Cimperman objaviti istega leta v „Novicah“, češ, da pesem predrzno napada frančiškana (LZ 1920, 428). Zaradi tega si je Cimperman upal objaviti svojo primerjavo Prešernovega in Moorovega „Senana“ šele po Benvenutovi smrti (LZ 1881, 312), pri čemer ni v zvezi z Benvenutom omenil ničesar več kot leto poprej SN, s to razliko, da o tem samo še domneva. Prav tako je izrazil zvezo Prešernove pesmi z „duhovitim“ patrom Benvenutom samo v obliki domneve tudi Pintar (ZMS 1902, 155; LZ 1912, 76). Da je „Senan“ „baje namenjen“ „duhovitemu in dovtipnemu“ Benvenutu, meni tudi Žigon (LZ 1920, 427).

Da je bil „Senan“ res naperjen na dovtipnega, a kaj malo duhovitega Benvenuta, pričata njegova „odgovora“, v katerih se skuša zagovarjati. Zaradi preglednosti ju citiram dobesedno po rkp. II (197):

Odgovor na Prešernovega Senana. A.

U pušave se podali
Samostane zapustil'
Mnihi se Bogu udali
V kruh živeli, vodo pil.
Suhe smokve, kar sotesje,
Liban, kar Tebajd ima,

Jedli, mir njim dalo lesje,
Kar mnih, samce vsak štima.
Vodo so Jordána pili,
Brumni sivčki, svet možje,
Kar mi nismo, on so bili, —
Samostanci — kom gorje?

4. 3. 46.

Odgovor. B in C.

Pišes ti če od ljubezin,
 Res usak pismnost pozna;
 Ena slava cest železin —
 Senan drugo da do dna.
 Htabork mnih, ne samostanec
 Eh! mostanke zadni sin
 Radostljubni tebi znanec,
 Nič ko hvalo da od lin.
 Ti človekam hvalš ljubezin
 Samostancam očitaš,
 Ni človeka imena uredin
 K ga rodila mat' v raš?
 Tebe mene je nosila
 Dvesto sedemdeset dni,
 Mat gorenka tud dojila
 Al za mniha ljubezin ni?

Usak pušaunik je kalugjer,
 Ni kalugjer samostanc;
 Liste ti Jeroma ber,
 Ženskih bil je stari znanc.
 V ljubezin so živeli
 Vsi ljudje od vekomaj
 Čern' erjavi, ja tud beli
 Peršli tud u sveti raj.
 Abelar preljuba Liza,
 Znana tebi dober sta, —
 Samostanska ima miza,
 Ne Senana, mniščika.
 Če človeka umš miniha?
 Človk človeka ljubiti sme;
 Tok nebodi Peuc! pauliha —
 Maš ti eno, pust' men' dve.

30. 5. 46.

Prvotno je imel Benvenut vse te verze razdeljene v tri dele. V rkp. I (91) ima „odgovor A“, ki pa ni datiran, pod naslovom „Pufhava al odgovor na „Senana“; pod „b odgovor“ je uvrstil verze z akrostihom „Prešhern“ ter jih datiral s 27. 5., dočim je dal ostalo pod „Odgovor na Senana“ z datumom 30. 5., ki ga ima tudi v rkp. II.

Ker je prejel Benvenut Prešernovo pesem po lastni navedbi 24. 5. 46, je nastal „Odgovor B in C“ nekaj dni po prejemu „Senana“, dočim je v datumu „Odgovora A“ skoro gotovo pomota, ker ga Benvenut ni mogel napisati skoro tri mesece pred prejemom pesmi, posebno, ker v rkp. I tega datuma ni. Dopustna pa je tudi možnost, da je datum pravilen, a je Benvenut pesem šele naknadno uvrstil med „odgovore“.

V prvem „odgovoru“ govori namreč samo na splošno o svetem življenju menihov, ki so zapustili samostane in se podali v puščavo. Edino v zadnjih verzih je rahla zveza z drugim „odgovorom“; v njih naglašajo razliko med puščavniki, ki so bili sveti možje, in med samostanci kakor je on sam, ki niso.

V drugem „odgovoru“ sicer pravi, da je on zadnji sin „mostanke“, (njegova mati je bila doma iz Most pri Žirovnici, prim. II, 335, 357), „htabork mnih“ (tabrh, menih, ki hodi na tabrh, t. j. na dnino), ne samostanec, s čimer pa hoče samo poudariti, da ni zaprt v samostanu, marveč, da hodi veliko po svetu (prim. Prešernovega Senana, ki se vrača iz puščave v svet!); obenem hvali Prešerna, ki se je proslavil z dvema ljubezenskima pesmima: „Od železne ceste“ in s „Senanom“.

Verzi z akrostihom torej tudi še niso nikak pravi „odgovor“ ali prav za prav zagovor, ki bi ga pričakovali od Benvenuta. In zanimivo je,

da se tudi v naslednjih kiticah prav nič ne brani Prešernovih očitkov, marveč nasprotno zagovarja pravico, ki jo ima tudi menih-samostanec do ljubezni, pri čemer se poziva na sv. Hieronima in na Abelarja.

Iz obeh odgovorov je razvidno, da Benvenut „Senana“ ni sprejel z ogorčenjem, kot n. pr. Bleiweis in ostali frančiškani, ki so Prešerna pogostoma napadali z avtoriteto te pesmi (prim. Trdina, „Tumačenje“ na Reki 1864—1865, Ms. 393 v ljubljanski študijski knjižnici, str. 128.). Zato ni nič čudnega, če se še v petdesetih letih celó sam primerja s Senanom, ki zaman vzdihuje po ljubici, katera ne sme pri njem vasovati (II, 95). Če pa bi prišla k njemu, bi

Sturil kar Senan Venfridi;
Čuval, de si mi nespridi;

Brumno de sveto živi,
Lasu seb ne men kervi.

(II, 114.)

Venfrida, katero omenja še enkrat (II, 277), je menda ime dekleta iz latinske legende o Senanu, ki mi pa ni na razpolago.

(Konec prihodnjič.)

OBZORNIK

MARIBORSKO GLEDALIŠČE.

Idejna smer mariborskega gledališča mora biti prav tako jasno načrtana, mora prav tako sloneti na temeljih slovenske kulture in mora prav tako rasti iz posebnosti naše duševnosti kakor ljubljansko. Obe gledališči bi morali stremeti za plodnim, umetniško visokim, pomembnim in stilno uravnovešenim razvojem. Za oba zavoda morajo torej veljati izključno umetniški in kulturni vidiki; edino ti bodo uravnavali smer gledališkega ustvarjanja, ki je samo plod kulturno visokega vodstva. Zato bi nikakor ne bilo prav, če bi podcenjevali naloge mariborskega gledališča, če bi ga smatrali za manjvredno v našem duševnem razvoju, ali bi ga hoteli iz kakih vzrokov celó zapostavljati. Obe gledališči morata kazati višino naše ustvarjajoče sile, v obeh naj se zrcali naša časovna rast. Pogrešeno je torej, če smo bili doslej premalo vezani med seboj. Ta razdor, ki ima morda svoje upravičene in neupravičene vzroke, se mora odločno odpraviti. Gledališka kritika pa bo morala s primerjanjem in ocenjanjem igralsko tvornih sil do sintetičnega pregleda obeh gledališč.

Mariborsko gledališče občutno trpi zaradi brezciljne idejne smeri in zaradi neizrazitega, umetniško manj pomembnega repertoarja. Pri mariborskem gledališču je to tem slabše, ker se bolj izživlja v opereti in zapostavlja dramo. Ta neuravnovešenost razbija idejno celoto in enotnost ter zavaja razvoj gledališča na kulturno nepomembna stranska pota. Problem mariborskega gledališča je rešljiv edino z resno odločitvijo zgolj v smer drame, kar bo povečalo pomen gledališča samega in dvignilo hkratu njegovo kulturno in umetniško vrednost. Saj je itak anahronizem, če se danes slovenski človek naslaja ob plitkem vele-mestnem kiču, ki ga vendar lahko v popolnejši obliki „uživa“ v zvočnem

„Ne ljubim ga“, je rekla Alma v nekem odporu in se ugriznila v spodnjo ustnico.

„Zakaj tajiš?“ se ji je nasmehnila Dora, pobrala pismo in ga ji znova ponudila. „Na, piši mu! Oprosti, da sem ga sploh odprla ... name je bilo naslovljeno ...“

Izraz Alminega obraza se je hipoma ves spremenil. Vzela je pismo in z ugodjem, pomešanim s sramovanjem, gledala zdaj pisavo zdaj Doro.

„Jutri se itak odpeljem.“

„Tudi jaz“, je rekla Dora. „Domov.“

„Nikamor se ne odpelješ“, se je oglasila Zofija od daleč. „Mar pri nas ni dovolj prostora?“

„Domov!“ je poudarila Dora odločno, ustnice so se ji krčevito stisnile, kakor da se brani joka.

Stopila je h grmu rož in odtrgala poslednjo. Sesula se ji je v rokah, ostala je glavica, en sam listič na njej. Bila je prepadena, kakor da se je zgodilo nekaj usodnega. Molčé, ne da bi se ozrla na Almo in Zofijo, je odšla v hišo.

(Dalje prihodnjič.)

PATER BENVENUT IN PREŠEREN

MARJA BORŠNIK

(Konec.)

V v kaki zvezi bi mogla biti s „Senanom“ Prešernova „Nuna“? — Doslej je veljal v prešernoslovju kot pravilen komentar Ernestine Jelovškove, ki navaja 1836 kot letnico nastanka „Nune“, ki naj bi jo bil Prešeren spesnil na m. Ignacijo, grofico Engelshausen. (Spomini, 65). V isti zvezi govori Ernestina tudi o paskilu, nastalem 1839., ko se je razširila govorica o razmerju med m. Ignacijo in takratnim uršulinskim ravnateljem Šlakarjem, ki so ga pa po Ernestininem zatrjevanju po krivici pripisovali Prešernu (Spomini, 66).

Ernestinina izvajanja podpira deloma tudi Trdina, ki pravi v svojih „Tumačenjih“ (128): „Duhovščina ga [Prešerna] je napadala zavoljo pesmi: ‚Nuna in kanarček‘, ker je bila za njo narejena in za njo sumljiva, ker se je bilo ravno takrat v nunskem samostanu, kjer je bil neki Šlakar duhovni pomočnik, nekaj posebnega pripetilo.“

Po Trdinovih izvajanjih bi bila „Nuna“ torej vendarle nekak paskil, kar Ernestina odločno zanika s tem, da loči paskil iz 1839. od „Nune“, o kateri pravi, da je nastala že 1836.

Vest, da je imela 29letna uršulinka m. Ignacija razmerje z 19 let starejšim šolskim vodjo in uršulinskim spovednikom Janezom Nepo-

mukom Šlakarjem, postane še verjetnejša, če upoštevamo, da je Šlakar „20. vel. travna l. 1839. odložil vodstvo nunske šole, prenehal biti uršulinam duhovni vodnik in se preselil iz samostanskega poslopja“. (DS 1900, 21.) Razumljivo je, da so ob tej priliki nastali paskil pripisovali Prešernu, saj so mogli domnevati, da je bila Prešernu vsa stvar znana od odvetnika Blaža Crobatha, ki je bil Ignacijin varuh („Spomini“, 65). Prešeren je bil v tej dobi itak znan kot pisec satir in paskilov. Trdina pravi v „Tumačenjih“: „Pr. in njegovi prijatli so vedeli vse skrivnosti ljubljanske in v pustu so metali cedulje po ‚teatru‘, na katerih so bile strašne satire na visoko gospodo in gospe, pisane po slovensko in nemško, laško i. t. d.“ (128.)

Ob tej priliki pa se je Prešeren nad krivico, ki mu jo je delala javnost, pritoževal pri Ani Jelovškovi, od katere je izvedela za to tudi njena hči Ernestina. Da bi bila Ernestina vedela tudi za Trdinov komentar, ni verjetno, čeprav so bila njegova „Tumačenja“ v sedemdesetih letih dokaj znana med slovenskimi literati. (Prim. nesignirani rokopis predavanj o slovenski literaturi iz 1874. v ljubljanski študijski knjižnici, ki odločno priča o Trdinovem vplivu.) Svojo izjavo o tem predmetu je namreč v podobni obliki, kot 1903. v tisku, formulirala Ernestina že 12. avgusta 1877. v rokopisnih spominih za Levstika (2 c), to je v času, ko še ni imela ožjih stikov s slovenskimi literati, ki bi utegnili to posredovati.

Prešeren naziva „Nuno“ v prvi kitici te pesmi Ignacijo. Ali ni vprav to lahko zavedlo Trdino in Jelovškovo do kombinacije, da se pesem nanaša na omenjeno nuno, o kateri je bila že itak razširjena govorica, da je Prešeren napravil nanjo paskil? V času, ko stvar že ni bila več jasna, je prišla govorica tudi do Trdine, ki je paskil identificiral z „Nuno“.

Bolj komplicirana je stvar pri Ernestini, ki že leta 1877. navaja tudi letnico nastanka „Nune“ in ponavlja to pozneje v rokopisu z dne 22. februarja 1883. (135) in v tisku 1903. (65). Gradivo hranita ljubljanski mestni arhiv in študijska knjižnica.

Ker je Ernestina v opombah k tisku zahtevala — brezuspešno —, naj se Šlakar in m. Ignacija imenoma ne navajata in naj se sploh ta odstavek v tisku rajši izpusti, odpade tudi domneva, da bi bila Ernestina namenoma skombinirala zvezo m. Ignacije s Prešernovo „Nuno“ samo zato, da bi s tem svojega očeta očistila govorice, da je napravil na m. Ignacijo umazan paskil.

Toda če je „Nuna“, kot trdi Ernestina, res nastala 1836., torej brez zveze s kakršnimkoli vnanjim dogodkom, zakaj pa je Prešeren ni objavil

vse dotlej, dokler ni bila odpravljena cenzura? Ali ni verjetneje, da se je Ernestina ali pa celo že njena mati vštela za deset let in da je pesem nastala šele 1846., posebno ker je težko verjetno, da bi bila trinajstletna Ana vedela za pesem, ki je nastala že leto dni prej, preden je pričela občevati s Prešernom?

Govori za to še drug razlog. V V. zvezku Čbelice je 1848. objavil Prešeren nekaj svojih dotlej neobjavljenih pesmi v sledečem redu: „Nuna“ (13), „Sveti Senan“ (15), „Šmarna gora“ (17), „Nebeška procesija“ (20), „Zdravljica“ (25). Podpisan je samo pod prvo in zadnjo pesmijo. Tri izmed teh, med katere je vrnil samo še „Šmarno goro“, pa smo našli datirane že pri Benvenutu. Če postanek „Nebeške procesije“ in „Senana“ časovno soglaša z Benvenutovo navedbo, bo treba tako uvrstiti tudi „Nuno“, o kateri pravi Benvenut, da mu jo je Prešeren poslal v „umevk“ „Senana“ 17. 7. 46.²

Toda če je pesem nastala že julija, zakaj pa je potem Prešeren ni uvrstil med svoje Poezije? Ali vsebuje mogoče kako prikrito satirično ost, da bi ji bila utegnili cenzura delati zapreke?

Benvenut govori o štirih „odgovorih“,³ ki jih je spesnil na Prešernove zabavljice, pri čemer navaja tudi „Pir tičev“. In res sem našla v rokopisu I (93) pesem pod naslovom „Tičev svadba“, ki je uvrščena takoj za „odgovori“ na „Senana“. Ker Benvenutove „odgovore“ na prvi dve zabavljici že poznamo, je najverjetneje, da bo to „odgovor“ na „Nuno“. Ker se bo s pomočjo tega „odgovora“ eventualno najlažje dala komentirati Prešernova „Nuna“, ga hočem dobesedno citirati:

T i č e v s v a d b a.

Navadno je tičic veselje,
Kol šušca jih greje že kri,
Od germa dešeče do meje
Zkaklajo zdaj ena zdaj tri.

Na zdravje tič tičko uzam[e],
Postljo pripraulata si,
P[o] svojim vsek svojo objame:
Boš spruga, jest mož bodem ti. —

Perjazno s perutam igrajo,
Snubači se spraulajo skup;
Berš klunčke si skupaj podajo
Nobeden negleda po kup'.

Zapert v tičnic tičk joka:
Kdo bode pač sestro vzel?
Poječ z repetaukam zapoka,
Kai vjet bom s'rota začel.

² Po Trdinovih navedbah bi morali pesmi „Nuna“ in „Nebeška procesija“ nastati vsaj že v prvi polovici 1844. Da pa njegova izvajanja niso zanesljiva, priča že njegov popis dialoga s Prešernom. (Prim. LZ 1905, 589.)

³ V prejšnji številki LZ je na str. 368. v 53. kitici pomotoma izostala črka e, ki veže 1. vrstico z opombo. Pravilno: Sim sanje per viri (e).

Zapel bom jest žalostno pesem,
Zalasvalca s tim zveselil
Se vsmil'la boš tičica čes me
Saj k tičnic te jest bom dobil

Spomlad je, se bova uzela
Gnjezdíč s pripraula lepo,
V lešju mladim zapela
Stvarniku živela zvesto.

Tam pazi, dej tebe ne vjame,
Reš me, ak' tebi bo moč;
To veš, dej tebe ne vzame,
Le mene od njega ti loč!

Mladiče nam kregel bo pustil,
Vesel jih spelal jest bom;
In mnogo ne bom se jest ustil,
Naj skerb' ma vsak za svoj dom.

Al ščem njim dober povedat:
Nastave ne hod'te iskat';
Kter če se v nevarnost podat',
Bo mogel v tičnic vasvat.

26. 7. 46.

Benvenutova pesem se pričenja podobno kot Prešernova, ki se vrši v dialogu med nuno in kanarčkom. Tudi kanarčka vabi pomlad v svobodo, tudi on bi si rad poiskal samico, vendar se jasno zaveda nevarnosti, ki ga čakajo zunaj, saj je „v tičnici rojen in v cel'ci zrejen, samote, pokoja navajen“; samo nuno se je naučil ljubiti, samo od njenih rok je bil glajen. Zato bo ostal še nadalje v nunski celici in nuna mu bo stregla in pela kot doslej, njen ljubček pa ji bo odpeval in skakljal okrog nje.

Vsaka primerjava Prešernove pesmi z Benvenutovo je absurda, če se ne upošteva izključno literarnozgodovinski vidik. Kajti Prešeren je izoblikoval v svoji pesmi, ne glede na to, kak motiv ga je privedel do tega, tako umetnino, da so zabrisani vsi osebni odnosi, radi česar bo razumel prikrito satirično ost v pesmi samo oni, ki natančno pozna njeno ozadje. Ta pa bo moral upoštevati vsebinske zveze z Benvenutovo pesmijo.

Dočim govori Prešeren o nuni, govori Benvenut o tičici. Edino v četrti kitici pravi naenkrat: „Kdo bode pač sestro vzel?“ Ali misli s tem tičko ali nuno? Najbrže oboje.

V mislih ima namreč s. Marijo Frančiško Vincencijo, s pravim imenom Karolino Lippmann, Čehinjo, ki je bila še kot otrok iz sočutja sprejeta v uršulinski samostan v Škofji Loki, kjer so jo sedem let vzgajali, posebno v muziki, dokler ni v svojem 21. letu stopila 17. junija 1845. v uršulinski red. Benvenut jo je poznal vsaj že 30. avgusta 1843., ko govori o neki Čehinji, ki je pa ne imenuje (I, 26). Pozneje jo naziva v svojih pesmih Dragutino, enkrat tudi Karolino, in to šele od januarja 1846. naprej (I, 76). V času, ko mu je Prešeren „nagajal“ z „Nuno“, ne najdem v Benvenutovih pesmih konkretnjših reminiscenc nanjo, pač pa naslednje leto, ko je pobegnila iz samostana. Leta 1847. ji je posvetil kar

štiri pesmi, v katerih govori o njenem pobegu (I, 106; II, 200), pri katerem ji je menda celo sam pomagal (I, 121; II, 206), ter jo opravičuje pri ostalih nunah (I, 109; II, 202).

Da so njegove navedbe v pesmih docela točne, potrjuje kronistinja škofjeloškega samostana, ki v tej dobi dvakrat poroča o Dragutini: ob njenem vstopu v samostanski red in ob njenem pobegu. (Podatke iz kronike imam v prepisu m. Marije Katarine O. S. Urs.)

Benvenut v neki pesmi sam priznava, da ju je neprevidna ljubezen daleč zapeljala, toda čeprav bo čudež, če se bosta še kdaj videla, bo vendar ostal vedno njen in bo skušal po železni cesti priti do nje (I, 121; II, 206). Da je res ni mogel docela pozabiti, pričajo številne reminiscence v pesmih iz poznejših let.

Prešeren je imel torej še pred Dragutinim pobegom dovolj prilike, da je mogel dražiti Benvenuta, kar bi bil pozneje gotovo še podvojil, če bi bil ostal v Ljubljani. Z odhodom v Kranj pa se je zrahljala tudi njegova vez z Benvenutom.

Sedaj bo razumljivo tudi to, zakaj je duhovščina, kot pravi Trdina, napadala Prešerna radi te pesmi, samo da je Trdina zamenjal Benvenuta s Šlakarjem in s. Dragutino z m. Ignacijo.

Prešernov „Senan“ je v zvezi z Benvenutom, kolikor govori o Senanovem „kesu“ in o zanimanju menihov za ženske. V „Nuni“ pa se je poslužil konkretnega primera iz Benvenutovega življenja, s čimer je podkrepil svoja izvajanja v „Senanu“. Na ta način je razumljiva Benvenutova trditev, da je „Nuna“ „umevk“ „Senana“.

Satirična ost v obeh pesmih je hudomušna, ni pa žaljiva. Kot tako jo je Benvenut tudi sprejel, čeprav mogoče ni vsega razumel tako, kot je mislil Prešeren; zato njegovi „odgovori“ prav za prav samo potrjujejo to, kar je Prešeren napisal, in niso nikaki protesti.

IV.

V naslednjih mesecih je moral v Benvenutu nastati nekak odpor do Prešerna, mogoče pod vplivom njegovih stanovskih tovarišev. Značilno je namreč, da Benvenut, ki v svojih „odgovorih“ še celo sam zagovarja pravico menihov do ljubezni in ki ima tudi v poznejših letih pretežno največ ljubezenskih pesmi, v prihodnjih dveh pesmih, ki jih je posvetil Prešernu, očita pesniku erotično poezijo. V pesmi „Slaucu gorenskim“ (I, 116) 14. 2. 1847. naglaša, da je Vodnik, ki mu ljubezen ni bila vse, prekosil Prešerna, ki ima vedno Venero v svojih pesmih. Toda čeprav ostane Nazo [Ovid], ga bo čislal on in njegov rod. V pesmi „Francetu“ (I, 116; II, 225) z akrostihom „Francetu pevcu dam mneh“ mu 15. 2. 1847.

odsvetuje ljubezensko pesnjenje, kajti „Šiva [Živa, boginja ljubezni] šilo rab' sterpen'“, in mu priporoča rajši druge strune. Poje sicer sladko, „ko od Teo starčik“ [Anakreon], toda kakor ta, naj tudi on enkrat premenja strune; če bo vedno pil iz Šivinega kozarca, bo kmalu občutil strup. Julija je bila kriva, da je moral Nazo zapustiti Rim. Če zadene v notranjost, v jedro, goreč strel, se bo možu samemu težko rešiti — „hitro vtihne, sladko k nekdam pel“.

Pa tudi to Benvenutovo ogorčenje ni dolgo trajalo. Niti leto dni ni minilo, ko je že čisto pomirjen razpravljal o tem (I, 149; II, 227):

Na krajnskih otočcah tam France žvergla,
Gorenskim zdaj Mincam ljubezin kramla.

In komaj dobro leto nato proslavlja bolnega Prešerna z besedami, ki so bile v tedanji dobi, ko ga je Koseski s svojimi bombastičnimi frazami o slovanstvu že davno izpodrinil, redko priznanje med slovenskimi sodobniki (II, 7).

Značilno pa je, da Benvenut Prešerna vkljub temu, da ga primerja s Homerjem, nekaj kitic više imenuje med „odbranci“ v isti sapi z Vodnikom in Žemljo. Torej ni samo iz trenutnega ogorčenja že 1847. v gori omenjeni pesmi celo predpostavljal Vodnika Prešernu.

Najznačilnejši za Benvenutovo vrednotenje slovenske poezije pa je odlomek pesmi iz 10. do 13. 6. 53 (II, 334), kjer se spominja pokojnih pesnikov: „kranjskega Anakreona“ [Vodnika], „Franceta“ [Prešerna], „Jože“ [Žemlje] in „Matije Solona“ [Ahaclja?] ter konstatira:

Blagor rajnim, k so nam peli,
Se Slovenja ne zna pet';
Vir on petja sboj uzeli,
Nismo družga koker smet.

Vse ostale sodobne pesmi razen Petrovih [Hicingerjevih] so mu dolgočasne, zato poziva umrle pevce iz Elizija, naj prihite na pomoč, da bodo naučili Kranjce peti. Modrica pa mu poleg Vodnikovih del svetuje:

Ber' Franceta kerst Savice
Ber' Senana, pšice ti;
Ber' precesjo, glej resnice! —
Kar sta bila [namreč Vodnik in Prešeren], niste vi. —

Benvenut je bil v teh vprašanjih dokaj površen in ni imel nikakega estetskega kriterija pri vrednotenju Prešernovih pesmi in primerjanju Prešerna z ostalimi pesniki in pesnikači. Njegovo nekritično upoštevanje Prešernovega pesniškega dela je bolj odmev njegovega osebnega odnosa

do pesnika, kot pa razumevanje njegove umetnosti, ki je bila pač previsoko nad njim, da bi jo bil zmožen dojeti. Ker je bila pesniška distanca prevelika, Prešernove poezije, razen malih izjem, ki sem jih že deloma omenjala, niso zapustile sledov v Benvenutovih pesmih.

Omenila bi kvečjemu še pesem „Nova poroka kranskiga Jurčika in Micke“ (II, 342) iz 24. do 26. 6. [1853], ki ji je stavil za geslo varianto iz Prešernove „Lenore“:

Poterp voljno, naj poč serce!
Prah z Bogam kregat se ne sme.

Pesem tudi v meri deloma posnema „Lenoro“, obenem pa je celo nekak komentar „Povodnega moža“. Pri tem, ko opisuje smrt dveh zaljubljenecv v valovih, dvakrat primerja ta dogodek z ropom Zalike, obenem pa vzame povodnega moža (= čert zelen) za nekak simbol ljubezni:

Modrica meni razoden
Je li ljubezin čert zelen?
Ljubezin meje ne pozna,
Od verha treši not do dna;
Človek pamet če zgubi —
Se v vertincih potopi.

V.

Če je bil torej Prešeren po svojem pesniškem ustvarjanju in svoji globini toliko nad Benvenutom, da je vsaka primera nemogoča in obenem tudi vsako pravo prijateljstvo med njima docela izključeno, se človeku nehote vsiljuje vprašanje, kaj je prav za prav Prešerna gnalo k Benvenutu, da mu je posvečal vsaj 1846. toliko pozornosti.

Predvsem je treba upoštevati, da je bil Prešeren v štiridesetih letih skoro docela osamljen. Že v tridesetih letih je izgubil Čopa, Korytka in vsako upanje na Julijo, 1840. mu je umrl poslednji prijatelj Smole, odnos do Vraza se je krhal radi nasprotne nacionalne ideologije in njegovo razmerje do preproste, duševno dosti nižje stoječe Ane Jelovškove ga je vedno bolj tlačilo k tlom. Poleg tega so ga morale materialne skrbi; krivice, ki so se mu godile v osebem življenju in javnosti, kjer so njegove talente vedno bolj zapostavljali, so ga gnale v obup in politične, socialne in kulturne razmere tedanje dobe so bile pač take, da mu niso mogle dati niti najmanjše nade, da bi se mogli njegovi ideali kdaj uresničiti. Svojo skrajno obupanost je skušal upijaniti, očitki radi „nemoralnega“ življenja so se množili. Pričel je duševno in telesno umirati. (Prim. Kidrič, „Prešernove odklonjene prošnje za advokaturo“, RZHV III.)

V onem času je našel zapuščeni pesnik živahnega patra Benvenuta in vesel je bil njegovega tovarštva, saj je bil Benvenut eden onih duhovnikov, ki mu je bil po svoji široki toleranci in odkriti dobrodušnosti še najbližji. In ne samo, da mu je Benvenut lahko delal družčino pri vinu, on je zasledoval tudi sodobna kulturna vprašanja, o katerih je mogel Prešeren ne glede na nasprotujoča si naziranja razpravljati vsaj z njim.

Glede ilirizma se Benvenut strinja s Prešernom, o čemer jasno priča predvsem pesem „Kranjski kolednik u leto 1848 za leto 1849“ (II, 9), kjer pravi:

Vi časopisarji! vi pište toko,
De vas ne bo greval prepevat sladko;
Slaščica pokvari želodic in drob,
Pregriznut bo treba marsktere brez zob.

Zatorej hrovaških, ilirskih besed
Gorencam ni treba, kdo um jih u Bled',
To grozno pokazal Preširin vsim —
Ak krajnci ste pravi? poj[d]ite za nim. —

Za novo vam leto to vošmo gorenc'
Pridružil se k nam bo morbit še dolenc,
Ni treba hrovatov, [istrijanov⁴] besed,
Pred tim smo slovili, pred tim, ja popred. —

Toda iz nadaljnjih kitic se razvidi, da Benvenut ni zavzel sovražnega stališča do ilirizma iz istih razlogov kot Prešeren. Dočim je postavil Prešeren svoje nacionalne nazore na realno, vseslovensko bazo, je ostal Benvenut konservativen Kranjec, ki se mu zdi tudi vse politično-kulturno delo mlade Slovenije brezzmiselno.

Sicer je ostal tudi Prešeren v času marčne svobode v ozadju, kar pa najbrž ne toliko iz skepse nad pokretom, kolikor bolj radi svojega fizičnega in duševnega stanja, ki je bilo v tem času že skrajno obupno. Toda dočim je ostal Prešeren do politično in versko konservativne Avstrije do smrti v opoziciji, kaže Benvenut že v tej dobi avstrijakantsko in nemškutarsko lice. Od 1848. dalje ima dolgo vrsto pesmi, kjer se prišteva h Kranjcem in naglaša svojo pripadnost k Avstriji, navdušenje za avstrijskega cesarja, zaničevanje demokratskih teženj in ogorčenje nad Slovani, ki so se drznili zavreči „list hrastov“ in sprejeti „lipo“. Od 1849. naprej razpravlja o teh vprašanjih v obliki basni, ki so radi slabega jezika in pomanjkanja logike sicer dokaj nerazumljive, vendar pa zanimiv dokument tedanje miselnosti.

⁴ „istrijanov“ je pozneje s svinčnikom nadomestil s „serblanov“.

Zanimanje za politična vprašanja odmeva tudi iz poznejših Benvenutovih pesmi, njegov odnos do slovanstva pa je vedno bolj sovražen.

Zanimivo je, da se je Benvenut, ki v svojih pesmih sicer kaže dovolj površno versko doživljanje, dokaj temeljito bavil z domačo teološko literaturo. Iz njegovih obrobni opazk na nekaterih knjigah je videti, da ni bil pristaš janzenizma, kar pa se itak dá izpričati tudi iz njegovih življenjskih načel, ki so vse drugo prej kot rigorozna.

Svoje stališče do janzenizma kaže tudi v epigramu na Jurija Pavška, ki ga na tem mestu objavljam:

Epigrammata.

Jansenī fraude proh dolor multos occidit;
Occidit et Paušek, Idibus ipse suis.
Posledni si Jurjov v Ljublani zaspal,
Nepremakljivi bo Petra stol stal.
Učil modroslovje si Jur v Ljublan,
Vsim modroslovcam, prečuden neslan.
Mladenče si davel, dok vodja si bil
Pa med modrijanam si Jurčik slovil.

Wolfovega odnosa do grofice Stubenberg, v katerega je imel kot škofov spovednik dokaj vpogleda, ni preveč obsojal, vendar je zbiral zabavljice na njegov račun. Tako si je prepisal ono znamenito pridigo Jakoba Zupana, v kateri biča škofovo življenje (rokopis III, 61), dočim Prešernov fingirani nagrobni napis o škofeli celo citira 1859. v Wolfovi biografiji (III, 61) kot delo „slavnega kranjskega poeta Dr. iuris Frančiška Pre“ (objavil Kidrič, ČJKZ VI, 193).

Isti epigram je ohranjen tudi na posebnem listu papirja, kamor si ga je Benvenut najbrž prvotno zabeležil. (Hrani ga P. Romavh.) Na obratno stran tega papirja pa si je zapisal doslej neznano varianto Prešernovega epigrama na profesorja Elijo Rebitscha:

V Ljublan je en moš,
K men', de je tič,
Pa ni tič; —
Le od tiča — repič.

Dr Prešerin

Od Prešernovih literarnih tovarišev je bil Benvenutu menda najbližji njegov sošolec iz gimnazije, Jožef Žemlja, katerega pesniške cene ni zapostavljal za Prešernom in Vodnikom. Iz akrostiha pesmi, ki jo je posvetil Benvenut 16. 11. 47. Anastasiju Grünu, razberemo, da je tudi njega prišteval k svojim prijateljem (I, 102).

Da se je Benvenut zanimal za slovensko literaturo tudi še po Prešernovi smrti, pričajo njegove literarne reminiscence na sodobnost in sodobnike.

*

Vse to je tvorilo podlago za tesnejše zbližanje s Prešernom. Za naklonjenost, da Benvenut ni zapustil Prešerna v času, ko je velika večina kranjske duhovščine s prstom kazala za nesrečnim poetom, se je Prešeren oddolžil s pesmimi, ki so prerasle časovnost in osebnost. V zvezi z njimi se bo navajalo tudi Benvenutovo ime.

OBZORNIK

UPRIZORITEV DRAME MIROSLAVA KRLEŽE „GOSPODA GLEMBAJEVI“.

Krleža prikazuje v „Glembajevih“ razkroj in propad zagrebške patricijske rodovine. S podrobno analizo razkriva preteklost rodu in posameznih oseb, njih duševno pokvarjenost in življenjsko okostenelost. Drama je prav za prav zasnovana na antitezi dveh principov: na boju etično in človeško svobodumnega, a v bistvu skeptičnega revolucionarstva z brezkrvnim, moralno pokvarjenim, idejno konservativnim meščanstvom. Pisatelj je vpeljal mimo osnovne ideje v dogajanje še vrsto posameznih svetovno nazorskih življenjskih stremeljenj. Poleg brezvestnega Ignacija Glembaja, ki predstavlja moralo denarnega mogotca, je pisatelj orisal vzdušje še z meščansko senilnostjo — Fabriczy = Glembay, svetohlinsko katoliško dogmatiko — dr. Alojzij Silberbrandt, okorelo in ozkosrčno juridično moralo — Puba Fabriczy = Glembay, z brezidejnim medicinskim materijalizmom — dr. Altmann, s tipom seksualne neetičnosti — baronica Castelli = Glembay in z vojaško miselnostjo — Ballocsansky. Tej vrsti principov stoji s svojo razkrajalno miselnostjo nasproti živčno razbiti, skeptični, neprestano razmišljujoči, od umetnosti rafinirani cinik Leone Glembay in etični ideal ženske — pesniško blede, nedramatična, življenjsko medla Angelika Glembay. Oba sta po umetniški prepričevalnosti slabейša od naturalistično živo prikazane, do potankosti osvetljene meščanske družbe, oba sta tudi dramatično manj verjetna. Saj popolnoma izgine pred silno postavo Ignacija Glembaja omahljivi, dialektično gibki, aforistično bujni, samega sebe razjedajoči, z neznanimi fikcijami se boreči Leone.

Drama je veristična slika visokega meščanskega okolja, je natančna analiza vnanjega in notranjega propadanja rodbine Glembaj. Z vso doslednostjo razkrinkava Krleža življenje in miselnost oseb, razkraja njih duševne obraze do groteskne izpačenosti in izmaličenosti. Ta nenehna naslada nad razgaljevanjem pa je tu in tam prereзка, je prepolna pesimističnega sarkazma in cinizma, zgolj v epu smer obrnjena analiza, ki razjeda in ruši ravnovesje in moč drame. „Glembajevi“ zrcalijo preko sebe tedaj tudi obraz družbe, ki jo Krleža slika, vso njeno le navidezno uravnovešenost, praznoto, plitkost, moralno popačenost in življenjsko izmučenost, ki mora končno vesti do tragičnih razvratov. V tem je tičala prava pisateljeva idejna namera, ko je ustvarjal Glembajeve, ko